ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ
ਬਨਾਮ
ਰਾਜ (ਜੀ.ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ.) ਦਿੱਲੀ
(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 575 ਦਾ 2011)
ਅਪ੍ਰੈਲ 28, 2023
[ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਮਨੋਜ ਮਿਸ਼ਰਾ ਅਤੇ ਅਰਵਿੰਦ ਕੁਮਾਰ, ਨਿਆਂਕਾਂ.]

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 – ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾ 34 – ਬਰੀਕਰਨ ਅਧੀਨ
ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 'ਐਸ' ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-3 ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਸੀ – 12.09.2000 ਨੂੰ, ਸਵੇਰੇ 10.40 ਵਜੇ ਕੇ ਕਰੀਬ,
ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ – ਅਭਿਯੋਜਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ('ਐਸ'
ਅਤੇ 'ਐਨ') ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਖੁਲਾਸਾਈ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦਿੱਤੇ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜੰਜੀਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਐਸ' ਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ 'ਐਨ' ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਖੰਜਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਲੁਕਾਏ ਅਤੇ ਹੋਰ; ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ, 'ਐਨ' ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਾਈ ਗਈ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਰੱਖਿਆ – ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ
ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 'ਐਨ' ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ; ਐਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ – ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ,
ਫੈਸਲਾ: ਕੇਵਲ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ 'ਐਸ' ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਹੱਤਿਆਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਲਕ/ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਆਮ ਧਾਰਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ
– ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ, ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਜਾਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਆ ਹੈ
ਦੋਸ਼ੀ 'ਐਨ' ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ
ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ 'ਸੀ' ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ– ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; ਚਾਹੇ ਉਹ ਕੁਝ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹਨ
ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੂਨੀ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਦੋਸ਼ੀ 'ਐਨ' ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਐਸ' ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ4, ਉਸ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ,ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ – ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਉਸ ਰਿਕਵਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ – ਇਹ ਹਾਲਤ ਕਿ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਉਸੇ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਖੂਨ ਸੀ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸੀ, ਬੇਮਤਲਬ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਨਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ 'ਐਨ' ਦੇ ਉਦਾਹਰਣ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਐਨ ਦੁਆਰਾ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਵਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ – ਇਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਲ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ, ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਚਾਕੂ ਇੱਕ ਆਮ ਚਾਕੂ ਹੈ ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਤੀਜਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਜਖਮਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵੱਖਰੇ ਸਨ ਜੋ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ, ਚੌਥਾ, ਰਿਕਵਰੀ ਦਾ ਸਮੂਚਾ ਅਭਿਆਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਕਵਰ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ – ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਭਿਯੋਗ ਇਨਕਰਿਮਿਨੇਟਿੰਗ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ 'ਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਆ ਜੋ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ:

ਸਬੂਤ – ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ – ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ – ਸੁਥਰੀ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ – ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ – ਨਾਲ ਹੀ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੁਝਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ – ਹੋਰ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਾ ਛੱਡੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਉਸੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ – ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਉਹ 'ਜ਼ਰੂਰ' ਜਾਂ 'ਚਾਹੀਦੇ' ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ 'ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ' ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਕਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਜ਼ਰੂਰ' ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧੇ।

ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਐਸ. 106 – ਇਸ ਹੇਠ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਭਾਰ – ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ – ਇਹ ਸੁਥਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਐਸ. 106 ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਭਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ – ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ ਜੋ, ਜੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਰਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਜਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਭਾਰ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 – ਧਾਰਾ 311-ਏ – ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ – ਐਕਟ ਨੰਬਰ 25 ਦੇ 2005 ਦੁਆਰਾ, 23.06.2006 ਤੋਂ ਅਸਰ ਨਾਲ, ਧਾਰਾ 311-ਏ ਨੂੰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੇਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਦਸਤਖਤ ਜਾਂ ਲਿਖਤ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਲ 2000 ਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 73 – ਦਾਇਰਾ – ਧਾਰਾ 73 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਤਦ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲੰਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ – ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਧਾਰਾ 73 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 – ਧਾਰਾ 45 – ਲਿਖਤ ਮਾਹਰ – ਮਾਨਯਤਾ – ਦਾਇਰਾ – ਇਹ ਗੈਰ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣਾ ਸਿਰਫ ਲਿਖਤ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਲਿਖਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ, ਅਜਿਹੀ ਰਾਇ 'ਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ, ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਵਿਵਾਦਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸਬੂਤ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਾਇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਫੈਸਲਾ: ਹਾਲਾਤ – ਜਿਥੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਉਹ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੋਸ਼ੀ 'ਐਸ' ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ।

1. ਅਭਿਯੋਗ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਜਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਚਰਜ ਨਾਲ ਸੈਟਲ ਹੈ — ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ, ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ; ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੰਨੀ

ਪੂਰੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਾ ਬਚੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਹਾਲਾਤਾਂ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਲਪਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਉਹ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਉਹ 'ਜ਼ਰੂਰ' ਜਾਂ 'ਚਾਹੀਦਾ' ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੌਲਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਜੋ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਨਾ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਹਿਬਰਾਓ ਬੋਬੜੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ, ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ 'ਮਈ' ਵਿਚਕਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਦੂਰੀ be' ਅਤੇ 'must be' ਲੰਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੰਡਦਾ ਹੈ ਯਕੀਨੀ ਸਿੱਟੇ. [ਪਾਰਾ 23, 24][739-G-H; 740-ਏ-ਡੀ]

2.ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਚਿੰਤਾਪਾ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਖਿਲਾਫ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕੋ ਛੱਤ ਹੇਠ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹੋਣ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਬੋਝ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਕੇਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ, ਜੇ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਸਹਾਰਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਜਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਕੇਸ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬੋਝ ਸਬੂਤ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 32]

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ 'ਐਸ' ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ, ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਜਾਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, 11.09.2000 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਕਤਲ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਂ 'ਐਸ' ਜਾਂ 'ਐਨ' ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 'ਐਸ' ਦੇ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫਤਾ ਪਹਿਲਾਂ 'ਐਚਆਰ' ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ 'ਐਸ' ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸੀੜ੍ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ 'ਐਸ' ਲਈ ਸੁਲਭ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ 'ਐਸ' ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ 'ਐਨ' ਦੀ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ 'ਐਸ' ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਬਲਕਿ, ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ 'ਐਚਆਰ' ਉੱਥੇ 'ਐਸ' ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਐਚਓ' ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੇ ਆਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ - (ਅ) ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ (ਬੀ) ਉਹ ਉੱਥੇ ਕਿਸ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ 'ਐਸ' ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਜਿਹੀ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਐਸ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਬੋਝ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝਾਏ ਕਿ ਕਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਉੱਥੇ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ। [ਪੈਰਾ 36]

ਪਰਿਸਥਿਤੀ — ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ

4. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀੜਤ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਮੀਸਾਈਡਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਕ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਕਈ ਸਾਰੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਬਾਰੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖੂਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਤਲ ਉੱਥੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖੂਨ ਜਾਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੋਟ/ਲਿਨਨ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ, ਨਮਕੀਨ ਸਨੈਕਸ ਦੇ ਖਾਲੀ ਪੈਕਟ/ਪਾਉਚ, ਸਿਗਰੇਟ ਦੇ ਬੱਟ ਆਦਿ ਵੀ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। [ਪੈਰਾ 37][747-A-C]

ਪਰਿਸਥਿਤੀ — ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਲਿਖਤ 'ਐਨ' ਦਾ ਹੋਣਾ

5. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਐਨ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ/ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 73 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਤਦ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲੰਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਦ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 73 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ/ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ ਨਮੂਨਾ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ/ ਦਸਤਖਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ/ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮਾਹਰ ਰਿਪੋਰਟ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ) ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਨਕਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼/ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 73 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।[ਪੈਰਾ 51]

6. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਐਨ' ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ/ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਮੇਤ ਨਮੂਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਰਾਏ ਲਈ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਸਮੇਤ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ 'ਐਨ' ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇੱਕੋ ਬਚਾਅ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਐਤਰਾਜ਼ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਸੀ ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਨਮੂਨੇ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ, ਜੋ ਕਿ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 293 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਾਹਰ ਵੱਲੋਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਬੂਲਯੋਗ ਸੀ ਕਿ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਬਚਾਅ ਨੇ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਕਬੂਲਯੋਗ ਨਾ ਮੰਨਣ ਸੰਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 591]756-ਸੀ-ਐਫ]

ਕੀ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ 'ਐਨ' ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ?

7. ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਲੇਖਕਤਾ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣਾ ਸਿਰਫ ਹਸਤਾਖਰ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਗੈਰ-ਮਨਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਸਤਾਖਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਅਧੂਰੀ ਪ੍ਰਕ□ਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਸਵੀਕਾਰਿਤ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ, ਅਜਿਹੀ ਰਾਇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ

ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸਬੂਤ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਾਇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਲੇਖਕਤਾ ਬਾਰੇ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਚਿਆ ਕਿ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਈ.ਈ.ਏ. 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਇਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਇਹ ਕਸਰਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਸਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ 'ਐਨ' ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ 'ਸੀ' ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਉਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ; ਕੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਸਬੂਤ ਚੁੱਪ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਨਾਲ ਪਰਿਚਿਤ ਵਿਅਕਤੀ(ਆਂ) ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੋ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ, ਮੌਤ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ, ਦੂਜਾ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਦੋਸ਼ੀ 'ਐਨ' ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

8.ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਕਿ 'ਐਨ' ਨੇ ਆਤਮਹੀਤੀਆ ਪੱਤਰ ਕਿਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਛੱਡਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਜ਼ਖਮ ਹੱਤਿਆਕਾਂਡ ਲੱਗਦੇ ਸਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਆਠ ਅੰਤਮ-ਮੌਤ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ।

9.ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ 'ਐਨ' ਨੇ ਆਤਮਹੀਤੀਆ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਦੋਸ਼ਣਯੋਗ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿ□ਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੂਨੀ ਸਬੂਤ, ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, 'ਐਨ' ਦੁਆਰਾ ਆਤਮਹੀਤੀਆ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਹਰ ਸਬੂਤ ਆਤਮਹੀਤੀਆ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਰਾਏ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸੀ ਪਰ, ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪੈਂਟ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਆਤਮਹੀਤੀਆ ਪੱਤਰ 'ਐਨ' ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪਰਿਸਥਿਤੀ — ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ 12.09.2000 ਤੋਂ 23.09.2000 ਤੱਕ ਲਾਪਤਾ ਸਨ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੀ।

ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ — ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ, ਪਰਿਣਾਮਕਾਰੀ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ।

8. 'ਐਸ' ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਸਬੰਧੀ, ਜਿਸ ਗਵਾਹ ਨੇ ਉਸ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ4 ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਨਤਕ ਗਵਾਹ ਵਲੋਂ ਉਸ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਛੱਤ ਹੈ ਜਿਥੋਂ 13 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ।

ਕਿਉਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਛੱਡੇ ਖੋਜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ 'ਐਸ' ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਖੂਨ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਬੇਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਨਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਐਨ' ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਸਬੰਧੀ, ਇਹ ਗੱਲ 'ਐਨ' ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਵੈ-ਨਿਰਭਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ-13, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਕਲਿਆ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੀ, ਇਸ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਲ ਬਹੁਤ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ, ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਚਾਕੂ ਇੱਕ ਆਮ ਚਾਕੂ ਹੈ ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਤੀਜਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਜਖਮਾਂ ਦੇ ਮਾਪ ਵੱਖਰੇ ਸਨ ਜੋ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ, ਚੌਥਾ, ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਵਾਇਦ ਸਾਡੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਏ ਖੋਜਾਂ/ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੀ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। [ਪੈਰਾ 75, 76, 81, 82]

9. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ, ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲਾਵਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸਿਰਫ ਉਹ ਦੋ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 86][771-C-D] ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1994) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 152 : [1994] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1061; ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2019) 19 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 447; ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ ਮਹਿਰਾ ਬਨਾਮ ਅਜਮੇਰ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1956 ਐਸ.ਸੀ. 404 : [1956] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 199; ਨਗੇਂਦਰ ਸਾਹ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (2021) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 725; ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਚਿੰਤਾਪਾ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (2021) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 626; ਬੰਬਈ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕਾਠੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1961 ਐਸ.ਸੀ. 1808 : [1962] ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 10; ਸੇਲਵੀ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2010) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 263 : [2010] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 381; ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ & ਇੱਕ ਹੋਰ (1992) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 700 : [1992] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 480; ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1973) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 86 : [1973] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 91; ਫਖਰੁੱਦੀਨ ਬਨਾਮ ਮਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1967 ਐਸ.ਸੀ. 1326; ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ & ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (1952) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ.

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਬਾਬੂ ਮਿਸਰਾ (1980) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 343 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1980 ਐਸ.ਸੀ. 791 : [1980] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1067; ਮਾਲਤੀ ਸਾਹੂ ਬਨਾਮ ਰਾਹੁਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2022) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 226; ਸ਼ਰਦ ਬਿਰਧੀਚੰਦ ਸਰਦਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਟੇਟ (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 116 : [1985] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 88; ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਹਾਬਰਾਓ ਬੋਬਾਦੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਸਟੇਟ (1973) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 793 : [1974] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 489; ਸੁੱਖ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ (2016) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 183 : [2016] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 254; ਆਸ਼ੀਸ਼ ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਮਕਰੰਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (2019) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 770 : [2019] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 345; ਸੋਨਵੀਰ ਉਰਫ ਸੋਮਵੀਰ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) (2018) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 24 : [2018] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 830; ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਲ (2017) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 516; ਰਿਤੇਸ਼ ਸਿਨਹਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2013) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 357 : [2012] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 683; ਸਟੇਟ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ (2005) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600 : [2005] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79; ਮਾਤਰੂ ਉਰਫ ਗਿਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਟੇਟ (1971) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 75 : [1971] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 914; ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਇਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1947 ਪੀ.ਸੀ. 67 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 575 ਦਾ 2011.

ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 05.03.2009 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 682 ਦਾ 2008 ਤੋਂ.

ਨਾਲ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 576 ਦਾ 2011.

ਜਯੰਤ ਕੇ ਸੂਦ, ਏਐਸਜੀ, ਰਣਜੀ ਥੋਮਸ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ਼੍ਰੀਕਾਂਤ ਨੀਲੱਪਾ ਤੇਰਦਲ, ਮਿਸ ਨਿਧੀ, ਸਾਰਥਕ ਅਰੋੜਾ, ਮੋਹਿਤ ਗਿਰਧਰ, ਪ੍ਰਮੋਦ ਦਯਾਲ, ਨਿਕੁੰਜ ਦਯਾਲ, ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਨਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਅਕਸ਼ਿਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਅੰਨਿਰੁਧ ਸ਼ਰਮਾ, ਭੁਵਨ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਬੀ. ਕੇ. ਸਤੀਜਾ, ਮਿਸ ਕਿਰਨ ਸੂਰੀ, ਕਾਰਤਿਕ ਜਜਾਰਾ, ਜੀ. ਐਸ. ਮੱਕੜ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ.

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਮਨੋਜ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

1. ਇਹ ਦੋ ਅਪੀਲਾਂ ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ") ਦੇ ਮਾਰਚ 5, 2009 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਦੋ ਜੁੜੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਅਰਥਾਤ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 682 ਦੇ 2008 ਅਤੇ 316 ਦੇ 2008 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ।

2. ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ, ਨਾਮਤ: ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 575 ਦੇ 2011 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਅਤੇ ਨੀਰਜ (ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 576 ਦੇ 2011 ਵਿੱਚ ਜਵਾਬੀ) ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਆਈਪੀਸੀ") ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 302 ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਤ 34 ਅਤੇ 120-ਬੀ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਰੋਹਿਣੀ ਕੋਰਟਸ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸੈਸ਼ਨਜ ਜੱਜ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ") ਨੇ 27.02.2008 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਪੜ੍ਹਨ ਸਮੇਤ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਅਤੇ, 29.02.2008 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਆਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 316 ਦੇ 2008 ਅਤੇ 682 ਦੇ 2008, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 316 ਦੇ 2008 ਜੋ ਨੀਰਜ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਦਕਿ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 682 ਦੇ 2008 ਜੋ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਨੇ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3. ਨੀਰਜ ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 576 ਦੇ 2011 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਦਕਿ, ਆਪਣੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 575 ਦੇ 2011 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

ਪਰਿਚਯਾਤਮਕ ਤੱਥ

4. (i) ਸੰਕਸ਼ੇਪ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਇੱਕ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦ (ਪੀਡਬਲਯੂ3) ਸੀ। 12.09.2000 ਨੂੰ, ਸਵੇਰੇ 10.40 ਵਜੇ ਕੇ ਕਰੀਬ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਫੋਲਡਿੰਗ ਕੋਟ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਖੂਨ ਪੂਰੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਅਤੇ ਕੋਟ/ਬਿਸਤਰ ਦੇ ਕਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਬਿਖਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉੱਥੇ ਪਾਏ ਗਏ ਬਿਸਤਰ ਦੇ ਕਪੜੇ, ਖੂਨ, ਸੜੇ ਹੋਏ ਸਿਗਰੇਟ ਦੇ ਟੁਕੜੇ, ਮਾਚਿਸ ਦਾ ਡੱਬਾ, ਨਮਕੀਨ ਸਨੈਕਸ ਦੇ ਖਾਲੀ ਪੈਕਟ, ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ, ਪਲੇਟ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਠਾ ਕੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਉਸ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ

ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਿਆ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ]ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ (ਪੀਡਬਲਿਊ26) ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਹੋਣ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। 13.09.2000 ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ ਸ਼ੰਕਰ (ਪੀਡਬਲਿਊ23), ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਭਰਾ, ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਵੰਦਨਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ9), ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਅਤੇ ਅਜੈ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਿਊ18), ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਾਲਾ, ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਆਏ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲਾਸ਼ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦ (ਪੀਡਬਲਿਊ3), ਇਮਾਰਤ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਉਸ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਵਾਸੀ ਸੀ ਅਤੇ 11.09.2000 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 4.00 ਵਜੇ, ਸੰਤੋਸ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਪਰਿਸਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੱਤਰੀ (ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਬੈਗ) ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ (ਪੀਡਬਲਿਊ4), ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਇੱਕ ਕਿਰਾਏਦਾਰ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਰੀ ਓਮ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ 11.09.2000 ਨੂੰ, ਲਗਭਗ 9.00 ਵਜੇ, ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਸ਼ ਅਤੇ ਨੀਰਜ ਨਾਲ ਤਾਸ਼ ਖੇਡਦਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਿਆਂ ਦੇਖਿਆ।

(ii) 20.09.2000 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੇ ਦੇਸੀ ਸਥਾਨ ਇਟਾਵਾ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਨਾ ਲੱਭ ਸਕੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ 23.09.2000 ਨੂੰ ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ।

(iii) ਅਭਿਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਦੋ ਖੁਲਾਸਾ/ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ; ਪਹਿਲਾ, ਮਿਤੀ 23.09.2000, ਕੋਈ ਖੋਜ ਨਾ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਦੂਜਾ, ਮਿਤੀ 25.09.2000, ਨੀਰਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਚਾਕੂ/ਖੰਜਰ ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਸਨ, ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ।

(iv) ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਮਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 302/34 ਅਤੇ 120-ਬੀ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਚਾਰਜ ਲਗਾਏ।

(v) ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, 29 ਅਭਿਯੋਗੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ, ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਆਦਿ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ।

(vi) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਤਲ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਨੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 49 ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"49. .....

i. ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦਾ ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਹਾਊਸ ਨੰਬਰ D-156, ਜੇ.ਜੇ. ਕਾਲੋਨੀ, ਖਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਕਿਰਾਏ ਦਾਰੀ;

ii. ਹਰੀ ਓਮ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਨਾਲ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮਕਾਨ ਛੱਡ ਗਿਆ;

iii. ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੇ ਨਿਵਾਸ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ;

iv. ਹਾਊਸ ਨੰਬਰ D-156, ਜੇ.ਜੇ. ਕਾਲੋਨੀ, ਖਿਆਲਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੋਂ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ;

v. ਮ੍ਰਿਤਕ ਜੋ ਪੈਂਟ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਤੋਂ ਚਿੱਠੀ, ਐਕਸ.ਪੀ.ਡਬਲਿਊ15/ਜੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ;

vi. ਅਪਰਾਧ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ;

vii. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ;

viii. ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਅਤੇ ਨੀਰਜ ਦੀ ਗਿਰਫ਼ਤਾਰੀ;

ix. ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ;

x. ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੀਰਜ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਚਿੱਠੀ, ਐਕਸ.ਪੀ.ਡਬਲਿਊ15/ਜੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨੂੰ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਦੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਮਾਹਰ ਕੋਲ ਭੇਜਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ;

xi. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਚਾਕੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਸਰਜਨ ਦੀ ਰਾਏ;

xii. ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦੇ ਸੀਲ ਕੀਤੇ ਪਾਰਸਲਾਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਕਮ ਥਾਣਾ ਤਿਲਕ ਨਗਰ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਮਲਖਾਨਾ ਅਤੇ ਭੇਜਦੇ ਹੋਏ FSL ਨੂੰ ਪਾਰਸਲਾਂ ਦਾ;

xiii. FSL ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਸ।"

ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ

5. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ—

(i) PW3 ਰਮੇਸ਼ ਚੰਦ (ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਿਲਡਿੰਗ) ਅਤੇ PW4 ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ (ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਇਮਾਰਤ) ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਜਿੱਥੇ ਹਰੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਈ ਹੈ ਸ਼ੰਕਰ, ਖੂਨ ਆਦਿ ਪਾਏ ਗਏ।

(ii) PW4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਰੀ ਓਮ, ਜੋ ਸੀ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸੰਤੋਸ਼ ਉਰਫ ਭੂਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਮਾਰਤ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

(iii) PW4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇਸ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦਾ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ 11.09.2000 ਨੂੰ, ਵਿਚਕਾਰ ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ 1.00 ਵਜੇ, ਉਸਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦੇਣ ਲਈ, ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ (ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੂੰ ਉਥੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(iv) ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(v) ਡਾ. ਐਮ.ਐਮ. ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਰਨਵੇਅਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਾ.ਲਲਿਤ ਕੁਮਾਰ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.27) ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਘਾਤਕ ਸੀ।

(vi) ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ, ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਖੂਨ, ਵਸਤੂਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ/ਜ਼ਬਤ

ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਤਲ ਸੀ ਉਸੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵਚਨਬੱਧ.

(vii) SI ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (PW15) ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਜੇ.ਐਲ.ਮੀਨਾ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.28) ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਕਿ ਟਰਾਊਜ਼ਰ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਆਤਮਘਾਤੀ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਸਮੇਂ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

(viii) ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ 20.09.2000 ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ (ਸੰਤੋਸ਼) ਦਾ ਜੱਦੀ ਸਥਾਨ ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਇਟਾਵਾ (ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ) ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ

(ix) ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ28 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ15 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਦੋ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇੱਕ, 23.09.2000 ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, 25.09.2000 ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨਾਲ, ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉੱਤੇ, ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ, ਨੀਰਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉੱਤੇ, ਇੱਕ ਚਾਕੂ/ਖੰਜਰ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਈ।

(x) ਪੀਡਬਲਿਊ15 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ28 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੀਰਜ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਹਸਤਾਖਰ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇੱਕ ਯਾਦਵਾਸਤਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਦਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ, ਨਮੂਨਾ ਹਸਤਾਖਰ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬੋਰੇਟਰੀ (ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ.) ਨੂੰ ਤੁਲਨਾ/ਰਾਏ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ।

(xi) ਸੀਨੀਅਰ ਸਾਇੰਟਿਫਿਕ ਅਫਸਰ (ਦਸਤਾਵੇਜ਼), ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ.-ਕਮ-ਐਕਸ-ਅਫਿਸ਼ੋ ਕੈਮੀਕਲ ਪਰੀਖਣਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 (ਛੋਟੇ ਵਿੱਚ "ਕੋਡ") ਦੀ ਧਾਰਾ 293 ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਨੇ, ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 29.12.2000 ਦੁਆਰਾ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਨਮੂਨੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਵਿੱਚ ਸਨ।

(xii) ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਸਰਜਨ ਡਾ. ਐਮ.ਐਮ. ਨਰਵਾਰੇ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਐਕਸ.ਪੀਡਬਲਿਊ27/ਬੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ27 ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਸੁਝਾਇਆ ਕਿ ਨੀਰਜ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਉੱਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚਾਕੂ/ਖੰਜਰ ਉਹਨਾਂ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਸਨ।

(xiii) ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹ, ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ ਲਈ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਮਾਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(xiv) ਸੇਰੋਲੋਜਿਸਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੱਪੜੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਵਹਾਇਆ ਉਹੀ ਸਮੂਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੈਂਟ ਅਤੇ ਵੈਸਟ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ.

6. ਉਪਰੋਕਤ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਉੱਤੇ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਬਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਚੇਨ ਬਣਾਈ ਜੋ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ ਤੇ [

ਇਹ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਖੰਜਰ ਅਤੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਨੀਰਜ ਨੇ ਇੱਕ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਾਏ ਗਏ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਯੋਗ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਨ ਦੀ ਪੂਰਵ ਮੀਟਿੰਗ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜਿਸ਼ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

7. ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਅਤੇ ਨੀਰਜ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੀਰਜ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਦਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਰਣੇ

8. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਫੈਸਲਿਆਂ, ਅਰਥਾਤ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ; ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਬਾਬੂ ਮਿਸਰਾ, 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨੀਰਜ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼/ਇਜਾਜ਼ਤ ਬਿਨਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਬੂਤ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੀਰਜ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਬਾਕੀ ਬਚੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਬਚਦੇ। ਨਤੀਜਤਨ, ਨੀਰਜ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

9. ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ — (ਕ) ਕਿ 12.09.2000 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 11.00 ਵਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸ਼ਵ ਉਸ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਸੀ; (ਖ) ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਹੱਤਿਆਕਾਂਡੀ ਸੀ; (ਗ) ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੇਵਲ 23.09.2000 ਨੂੰ ਹੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ; (ਘ) ਕਿ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਉਸ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਿਖਾਉਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ; ਅਤੇ (ਙ) ਕਿ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਮਨੁੱਖੀ ਮੂਲ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਾਏ ਗਏ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰ◌ੰਖਲਾ ਬਣਾਈ ਜੋ ਇਤਨੀ ਪੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਤੋਸ਼ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਸੰਤੋਸ਼ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 575 ਦੇ 2011 ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ

11. ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 575 ਦੇ 2011 ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਸੀ; ਦੂਜਾ, ਕਤਲ ਦੀ ਕੋਈ ਮੋਟੀਵ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ; ਤੀਜਾ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੀ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ; ਅਤੇ, ਚੌਥਾ, ਜਦੋਂ ਪੁਲਿਸ ਟੀਮ ਨੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਇੱਕ ਪਲੇਟ, ਗਲਾਸ, ਸਟੀਲ ਦਾ ਕਟੋਰਾ, ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਕੁਆਰਟਰ ਬੋਤਲ, ਨਮਕੀਨ ਸਨੈਕਸ ਦਾ ਪੈਕਟ ਮਿਲਿਆ, ਫਿਰ ਵੀ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੁੱਪ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੇ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਜੋ ਸੁਝਾਵ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਇਸ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ।

12. ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਖੋਜ/ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਦੋ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਸਨ, ਪਹਿਲਾ ਕੋਈ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ, ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਖੁਲਾਸਾ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋਇਆ ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੇ ਖੁਲਾਸਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਈ ਹੈ, ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਗ੍ਹਾ ਉਸੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਛੱਤ ਹੈ ਜਿਥੇ 13 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਲਗਭਗ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਿਸ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਜਿਹੇ ਖੁਲਾਸਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

13. ਅਗਲਾ ਤਰਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਾਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਖ਼ੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ 25.09.2000 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਨਯੋਗ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਨ। ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ, ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਇਸ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਮਾਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

14. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਜੋ ਹੋਰਾਂ ਲਈ ਸੁਲਭ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਜਾਂ ਤਾਲੇ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਜੁਰਮ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਬਤ ਮੋਟੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਜਿਊਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਤੋਸ਼ ਦੀ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਲਕਿ, ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 11.09.2000 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ 1 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨੇ ਉੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਪਰ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਬਲਕਿ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਘਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਰ, ਸਥਾਨ ਤੇ ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ, ਸਨੈਕ ਪਾਉਚਾਂ, ਆਦਿ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੇ ਸੁਝਾਵ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਅਭਿਯੋਗ ਸਬੂਤ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੇ ਕਿਸ ਦੀਆਂ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪਾੜਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਲਈ, ਦ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

15. ਅਖੀਰਲਾ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਘਟਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਅਰਥਾਤ 11.09.2000 ਤੋਂ 23.09.2000 ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਨਿਰੀਖਣ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ 11.09.2000 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਸੰਤੋਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂਲ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਿਲੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਉਸ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 23.09.2000 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

16. ਉਲਟਾ, ਰਾਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਇਹ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ ਉਹ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਸੀ; ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਦਸਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖ਼ੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਖ਼ੂਨ ਉਸੇ ਗਰੁੱਪ ਦਾ ਸੀ ਜੋ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸੀ; ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼, ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਤਲ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਬਲਕਿ 23.09.2000 ਤੱਕ ਗਾਇਬ ਰਿਹਾ ਭਾਵੇਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ 20.09.2000 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੂਲ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਬਲਕਿ, ਇਕ ਝੂਠਾ ਮਾਮਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸੰਤੋਸ਼ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 576 ਦੀ 2011 ਵਿੱਚ ਦਾਖਲਾਂ

17. ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨੀਰਜ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਆਈਈਏ, 1872") ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਗਿਆਰਾਂ-ਜੱਜ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਜ ਬੰਬਈ ਬਨਾਮ ਕਾਠੀ ਕਾਲੂ ਓਘਾਦ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਨਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਅਨੁਚਛੇਦ

20(3) ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਦਸਤਖਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ।

18. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਨੀਰਜ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤੇ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਵਰਤੀ ਗਈ ਨਮੂਨਾ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਲਿਖਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਉਸ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਨੀਰਜ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ 'ਤੇ ਚਾਕੂ/ਖੰਜਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਜਖਮਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਨੀਰਜ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਭਾਗ ਲਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302 ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 34 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਜਖਮਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦ ਹਥਿਆਰ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮਾਲਤੀ ਸਾਹੂ ਬਨਾਮ ਰਾਹੁਲ & ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

19. ਉਲਟ, ਨੀਰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਾਕੂ/ਖੰਜਰ ਦੀ ਕਥਿਤ ਬਰਾਮਦਗੀ ਝੂਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ:- ਪਹਿਲਾਂ, ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਸਬੂਤਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ, ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਖੁਲਾਸੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ; ਤੀਜਾ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਿਊ13), ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਕਥਿਤ ਜਨਤਕ ਗਵਾਹ, ਇੱਕ ਖਾਸ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਕਲਿਆ; ਚੌਥਾ, ਪੀਡਬਲਿਊ13 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯਾਦਵਾਸਤਾ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸਨ

ਪੋਸਟ; ਪੰਜਵੀਂ, ਚਾਕੂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਛੇਵੀਂ, ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿ ਕਈ ਤੇਜਧਾਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ, ਸੱਤਵੀਂ, ਉਸ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 293 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ, ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

20. ਪਤਲੂਨ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੀਰਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸਦਾ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਤੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿ ਦੋ ਪਤਲੂਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੀਰਜ ਦੀ ਸੀ, ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਪਤਲੂਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਜਾਂ ਕਮੀਜ਼, ਨੀਰਜ ਦੀ ਸੀ।

21. ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਲੇਖਕਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ, ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹੀ ਪਾਇਆ; ਅਤੇ, ਦੂਜੇ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤ ਨੀਰਜ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਰਾਏ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

22. ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਨੀਰਜ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਾਂ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੀ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਸੰਭਾਵਿਤ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਦੂਰ, ਨੀਰਜ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਵੀ ਜੋੜ ਸਬੂਤ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਚੇਨ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਨੀਰਜ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਨੀਰਜ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਦੇਸ਼

ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

23. ਅਸੀਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਤਲ ਦਾ ਕੋਈ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਗ ਕੁਝ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਕੁਦਰਤੀ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਚਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਟਲ ਹੈ — ਦੋਸ਼ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼ ਕੱਢਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ, ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ; ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਬੇਖਟਕੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਣ; ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਚੇਨ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਨਸਾਨੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਹਾਲਾਤ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਕਿਆਸ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਸੰਗਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਉਹ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕਿਆਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਹੀ ਬਾਹਰ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ, ਦੋਸ਼ ਦੇ ਨ

24. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮੌਲਿਕ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਕੇਵਲ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਵੇ। ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਸਹਾਬਰਾਓ ਬੋਬਡੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੇਖਿਆ ਕਿ 'ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਦੂਰੀ ਲੰਮੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਕਲਪਨਾਓਂ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਨਿਸਚੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ।

25. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦਿਆਂ, ਦੇਵੀ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਨਜ਼ਰੀਏ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉਸ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਓਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

“18. … ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਭਿਯੋਗ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ 'ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ 'ਸੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੱਕ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਗੰਭੀਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

19. ... ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਦੋ ਨਜ਼ਰੀਏ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉਸ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਓਰ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਉਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਹੈ।”

26. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਚਣਾ ਪਵੇਗਾ — (i) ਕੀ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ; (ii) ਕੀ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੀ ਗਲਤੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ; (iii) ਕੀ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਜੰਜੀਰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇੰਨੀ ਪੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; (iv) ਕੀ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਸ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ; ਅਤੇ (v) ਕੀ ਉਹ ਹਰ ਸੰਭਵ ਹਾਈਪੋਥੀਸਿਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਰਫ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਈਪੋਥੀਸਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

27. ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਹਾਲਾਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹਨ:

(a) ਉਹ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਜਿੱਥੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਸੀ 12.09.2000 ਨੂੰ ਵਸੂਲੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦਾ;

(ਬੀ) ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਏ ਦੇ ਕਈ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇਜ਼ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ;

(c) ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਖੂਨ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਜਿਸ ਬਿਸਤਰੇ ਤੋਂ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਤਲ ਉਸੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ;

(d) ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਟਰਾਊਜ਼ਰ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਆਤਮਘਾਤੀ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੀ, ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ;

(e) 12.09.2000 ਤੋਂ 23.09.2000 ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਅਤੇ ਨੀਰਜ ਟਰੇਸਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿਰਫ 'ਤੇ ਹੀ ਫੜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ 23.09.2000;

(f) ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ, ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ, 23.09.2000 ਨੂੰ ਅਤੇ 25.09.2000, ਇਕਬਾਲੀਆ ਖੁਲਾਸੇ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ (ਏ) ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਛੁਰੇ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ, ਅਤੇ (ਬੀ) ਖੂਨ- ਦੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੇ ਗਏ ਕੱਪੜੇ ਘਟਨਾ;

(g) 25.09.2000 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੰਤੋਸ਼ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ, ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਉਸੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੂੜੇਦਾਨ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ; ਜਿੱਥੇ 12.09.2000 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ; ਅਤੇ, ਨੀਰਜ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ, ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਛੁਰਾ/ਚਾਕੂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ;

(h) ਭਾਵੇਂ ਕ੍ਰਿਪਾਣ 'ਤੇ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਡਾਕਟਰ ਦਾ ਮੱਤ ਸੀ ਕਿ ਇਸਦੇ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਉਹ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਵੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ;

(i) ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਉਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਹਿਨੇ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਸੀ, ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਸੀ;

(j) ਸਿਵਾਏ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਇਨਕਾਰ ਤੋਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ(ਆਂ) ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਜੀਦਾ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ।

28. ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ—(a) ਕੀ ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ; ਅਤੇ (b) ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਹ, ਇਕੱਲੇ ਜਾਂ ਮਿਲ ਕੇ, ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਜਾਂ ਦੋ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਹਾਲਾਤ (a) — ਰੀ: ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਜਿਥੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ।

29. ਜਿਹੜੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਸੰਤੋਸ਼ ਕੋਲ ਸੀ, ਇਸ ਸਬੰਧੀ, ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਤੋਂ, ਕੁਝ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਸੰਤੋਸ਼ ਨੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਇਨਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਖਿਕ ਕਿਰਾਇਆ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਰ, ਸਿਰਫ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਕਿਸੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ/ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੌਤ ਵਾਲੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਆਮ ਧਾਰਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਜੇ ਅਭਿਯੋਗ ਉਹ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ, ਉਚਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਈ.ਈ.ਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਬਾਰੇ ਉਚਿਤ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

30. ਆਈ.ਈ.ਏ., 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ, ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ ਮਹਿਰਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਅਜਮੇਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"9. ਇਹ ਆਮ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਅਭਿਯੋਗ ਪੱਖ 'ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 106 ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੇਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਇਹ ਕੁਝ ਖਾਸ ਅਪਵਾਦਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਪੱਖ ਲਈ ਉਹ ਤੱਥ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ, ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਜਾਂ ਅਸੁਵਿਧਾ ਦੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ “ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ” ਇਸ ਨੂੰ ਜੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਤਲਬ ਹੈ ਤੱਥ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਾਂ ਅਪਵਾਦਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਜੇ ਧਾਰਾ ਦਾ ਅਰਥ ਅਨਿਵਾਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਕਤਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੋਝ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਤਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਹਤਰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਐਕਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਮਤਲਬ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਝ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਖਾਏ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ."

31. ਨਗੇਂਦਰ ਸਾਹ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 9 , ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਬਾਅਦ ਸ਼ੰਭੂ ਨਾਥ ਮਹਿਰਾ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ), ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਆਈ.ਈ.ਏ., 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕ੍ਰਿਸਟਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"22. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਤੱਥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜੋ ਅੰਦਰ ਹਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਖਾਸ ਗਿਆਨ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਫੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੋਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤੱਥ, ਅਦਾਲਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢ ਸਕਦੀ ਹੈ।

23. ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੁਆਰਾ ਉਸ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਬੋਝ ਦੇ ਨਿਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਸਫਲਤਾ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰ◌ੰਖਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਕੜੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਅਭਿਯੋਗ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸ਼੍ਰ◌ੰਖਲਾ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਅਧੀਨ ਬੋਝ ਦਾ ਨਿਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰ◌ੰਖਲਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਬਚਾਅ ਦੀ ਝੂਠ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜਮੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

32.ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਚਿੰਤਾਪਾ ਪਾਟਿਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ10$_{SUPERSCRIPT}$ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਪਤੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਖਿਲਾਫ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕੋ ਛੱਤ

ਹੇਠ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਮੁੱਖ ਬੋਝ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਦੇਹ ਦੇ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਜੋ, ਜੇ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਜੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਮਾਮਲਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੱਥ ਵਿਚਾਰਨ ਦੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਚੇਨ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

"25. ...ਹੁਣ ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਥਰਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਕਿ ਝੂਠਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ-ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਨੇ ਉਹ ਚੇਨ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਨੂੰ ਚੇਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

33.ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਅਨੁਸਾਰ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ 11.09.2000 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ 1.00 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦਾ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ 12.09.2000 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.40 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਈ। ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕਤਲ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗੈਰ-ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਕਤਲ ਦਾ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਪਰ, ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਤਲ 11.09.2000 ਦੇ 1.00 ਵਜੇ ਅਤੇ 12.09.2000 ਦੇ 10.40 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਨੂੰ 11.09.2000 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਕੇ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਗਠਰੀ (ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਬੈਗ) ਨਾਲ ਇਮਾਰਤ ਛੱਡਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਕਾਰਡ ਖੇਡਦਿਆਂ ਅਤੇ 11.09.2000 ਨੂੰ ਰਾਤ 9.00 ਵਜੇ ਕੇ ਕਰੀਬ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਦੌਰਾਨ ਨਾ ਤਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਨੇ 11.09.2000 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ/ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ, ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਨੂੰ 11.09.2000 ਨੂੰ ਗਠਰੀ ਨਾਲ ਇਮਾਰਤ ਛੱਡਦਿਆਂ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿ, ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿ, 11.09.2000 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਉਸਦੀ ਕਿਰਾਣਾ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਸਨੈਕਸ ਆਦਿ ਖਰੀਦਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ 11.09.2000 ਨੂੰ ਘਰ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ।

34. ਬਜਾਏ, ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ, 12.09.2000 ਨੂੰ ਜਿਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਲਾਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਹ ਤਾਲਾ ਲੱਗਾ ਜਾਂ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਹੈ ਕਿ 12.09.2000 ਨੂੰ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਰਾਣਾ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਭੂਮੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਸੀ, ਇੱਕ ਧੋਬਣ ਔਰਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਖੂਨ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਉੱਤੇ, ਉਹ ਉੱਪਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਤਹਿ ਕਰਨ ਯੋਗ ਖਾਟ 'ਤੇ ਮਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਫਰਸ਼ 'ਤੇ ਖੂਨ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਿਊ3 ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਦਾ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਜਾਂ ਤਾਲਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਪਿਆ। ਇਹ ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

35. ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਉਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ, 11.09.2000 ਨੂੰ, ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ 1.00 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ, ਜਦ ਉਹ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ 'ਤੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਉੱਥੇ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਮਿਲਿਆ। ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ ਵੀ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਬਲਕਿ, ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਤੋਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਠਿਕਾਣੇ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ,

ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ, ਕ੍ਰਾਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ, ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ 11.09.2000 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਲਗਭਗ 9.00 ਵਜੇ, ਉਸ ਨੇ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਨੀਰਜ ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਨਾਲ ਤਾਸ਼ ਖੇਡਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 11.09.2000 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ 1.00 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਅਕੇਲਾ ਨੋਟਿਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਕ) ਕਿ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤਾਲਾ ਲੱਗਾ ਜਾਂ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੇ ਖਾਸ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ (ਖ) ਕਿ ਉਹਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਤੋਸ਼ ਜਾਂ ਨੀਰਜ ਦੇ ਨਾਲ 11.09.2000 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਤੱਕ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ 11.09.2000 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ,ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਤੱਕ, ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਜਾਂ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿੱਥੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਰੀਰ 12.09.2000 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ ਸੀ।

36. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ

ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਜਿੱਥੇ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀ, ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ, ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜਾਂ ਨੇੜੇ, 11.09.2000 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ,

ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਤੱਕ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਕਤਲ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਹੋਰ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਜਾਂ ਨੀਰਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਉੱਤੇ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਥਿਓਰੀ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰੀ ਰਾਮ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸੀੜ੍ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ ਸੰਤੋਸ਼ ਲਈ ਸੁਲਭ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈਕਿ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨੀਰਜ ਦੀ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ, ਮੌਜੂਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੰਤੋਸ਼ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਬਲਕਿ, ਪੀਡਬਲਿਊ4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੀ ਰਾਮ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਥੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਹਰੀ ਓਮ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉੱਥੇ ਆਇਆ ਸੀਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ - (ਅ) ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ (ਬ) ਉਹ ਉੱਥੇ ਕਿਸ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ, ਸੰਤੋਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸਿਰਫ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ,ਸੰਤੋਸ਼ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 106 ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਯਕ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਮੁਲਤਵੀ ਚੋਟਾਂ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਸਰੀਰ ਉੱਥੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ।

ਹਾਲਤ (ਬੀ) ਅਤੇ (ਸੀ) — ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਰੇ

37. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਮੀਸਾਈਡਲ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਤੇਜ਼-ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਤ ਹੋਮੀਸਾਈਡਲ ਸੀ ਅਤੇ ਤੇਜ਼-ਧਾਰ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਖੂਨ ਆਦਿ ਉਠਾਇਆ ਜਾਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਤਲ ਉੱਥੇ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਖੂਨ ਜਾਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੋਟ/ਲਿਨਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ, ਖਾਲੀ ਪੈਕਟ/ਪਾਉਚ ਨਮਕੀਨ ਸਨੈਕਸ ਦੇ, ਸਿਗਰੇਟ ਦੇ ਬੱਟ ਆਦਿ ਵੀ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ

ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕੇ।

ਹਾਲਤ (ਡੀ) — ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਨੀਰਜ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ

38. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ਤੋਂ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੇ.ਐਲ. ਮੀਨਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ28) ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜੇਸ਼ (ਪੀਡਬਲਿਊ15) ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ, ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਅਤੇ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦਾ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੀਡਬਲਿਊ3, ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਗਵਾਹ, ਜ਼ਬਤੀ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰਕਰਤਾ, ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਹੇਠਲੀਆਂ, ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸਲ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦਾ ਪੱਤਰ ਨੀਰਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਹੋਮੀਸਾਈਡਲ ਮੌਤ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਨੀਰਜ ਦੇ ਕ੍ਰਾਈਮ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਨੀਰਜ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਚਾਕੂ/ਖੰਜਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

39. ਬੇਸ਼ੱਕ, ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਨਯ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦਾ ਪੱਤਰ ਨੀਰਜ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਉੱਤੇ ਵੀ ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਲ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ (ਅ) ਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਬਿਨਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਜਬਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਮੂਨਾ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਲਿਖਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ੀਕਰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨਾਮਾਨਤਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ; ਅਤੇ (ਬੀ) ਕਿ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਫੁੱਟਰਸ, ਇਹ ਫੁੱਟਰਸ ਇਸ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਹੁਨ "(1) ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1954 ਬੋਮ. 243", "(1) 17 ਟੀ.ਸੀ 517." ਜਾਂ "9Sur. Cf/67-16" ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਐਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਹੋਲਡ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੀਰਜ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਲੇਖਕ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਐਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਲਡ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੀਰਜ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦਾ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

40. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ — (ਕ) ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨਾਂ ਨਮੂਨਾ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ; ਅਤੇ (ਖ) ਕਿ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

41. ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ - (ਕ) ਜੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਬੂਲਯੋਗ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਸੰਤੋਸ਼ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਬਲਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਾਬਤ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ (ਖ) ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਲਿਖਤ ਨੀਰਜ ਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕੀ ਸਾਬਤ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਨੀਰਜ ਨੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ।

42. ਉਪਰੋਕਤ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗਵਾਹੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਲੱਭ ਸਕੇ ਜੋ ਨੀਰਜ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਉਸ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਹੇ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਨੀਰਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਨੀਰਜ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾ ਹੈ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੀਰਜ ਦੁਆਰਾ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹੈ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ।

43. ਜਿਹੜੇ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਕਬੂਲਯੋਗਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜੋ ਨੀਰਜ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਹੈ, ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਅੱਗੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਈ.ਈ.ਏ., 1872 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 25 ਅਤੇ 26 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵਲ ਉਹ ਖੁਲਾਸਾ/ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਹੀ ਕਬੂਲਯੋਗ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ 12.09.2000 ਨੂੰ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ 23.09.2000 ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ, ਅਤੇ 25.09.2000, ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦੇ ਪੱਤਰ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ

44. ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਬਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ੀਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਆਈ.ਈ.ਏ., 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ।

45. ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫਿਰੌਤੀ ਦੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਲਿਖਾਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੁਤਾਬਕ ਅਭਿਯੋਜਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਾਈ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ-ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨਮੂਨਾ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫਿਰੌਤੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਮਾਹਰ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਫਿਰੌਤੀ ਦੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਲਿਖਾਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਈ.ਈ.ਏ., 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਤੁਲਨਾ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਧਾਰਾ 73 ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਵਿਵਾਦਿਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕ□ਤ ਲਿਖਾਈਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਾਹਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣ ਦੁਆਰਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਸਤਾਖਰ ਅਤੇ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਈ.ਈ.ਏ., 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਸੀ:

"20. ਧਾਰਾ 73 (ਉਪਰੋਕਤ) ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ "ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ" ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। "ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ" ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲਿਖਾਈਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ "ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ" ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਾਈਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਕੇਸ ਅਜੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਲਿਖਾਈਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਵਿਅਕਤੀ (ਦੋਸ਼ੀ) ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਾਈਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਾ 73 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਉਸ ਦੀ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਾਈ ਲਈ ਕਹੇ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਿਖਾਈ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇ।ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕ-ਕਾਰ ਦੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੱਚਮੁੱਚ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਅਧੀਨ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਮੂਨਾ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਮੂਨਾ

ਲਿਖਤ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕ-ਕਾਰ ਦੇ ਕੋਡ ਅਧੀਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਜਮਾਇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਧਾਰਾ 73 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਅਤੇ ਇਹ ਨੋਟਿਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਲੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਪੱਖ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੁੱਛਗਿੱਛ, ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਦੇ ਕਿਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸਦੇ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਤਾਂ ਲੈਣ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਤਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਧੀਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਡਿਜ਼ਾਈਨੇਟਿਡ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਲੈਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪੱਤੀਜਨਕ ਅਤੇ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੀ।ਇਸ ਲਈ, ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

46. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ(ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਦੀ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਦਸਤਖਤ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਦਸਤਖਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ। ਬਲਕਿ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ(ਸੁਪਰਾ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਨਿਬੜਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ।

47. ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਨਮੂਨਾ ਹੱਥਲਿਖਤ ਜਾਂ ਦਸਤਖਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਪਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, 2005 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 25 ਦੁਆਰਾ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 311-ਏ ਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, 23.06.2006 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ।

48. ਰਾਮ ਬਾਬੂ ਮਿਸਰਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 311-ਏ ਨੂੰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਤ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 1920 ਦੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਐਕਟ (ਛੋਟੇ ਲਈ "1920 ਦਾ ਐਕਟ") ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਤ ਲੈਣ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਹੱਥਲਿਖਤ ਜਾਂ ਦਸਤਖਤ 'ਤੇ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

49. ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, 2005 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 25 ਦੁਆਰਾ, 23.06.2006 ਤੋਂ ਅਸਰਕਾਰੀ, ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 311-ਏ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਕਲਾਸ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਦਸਤਖਤ ਜਾਂ ਹੱਥਲਿਖਤ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 2006 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ 2000 ਦਾ ਹੈ। ਸੁਖ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 311-ਏ ਦੇ ਸੋਧੇ ਗਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਗਾਊਂਹੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਆਗਿਆ/ਆਦੇਸ਼ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਹਨਾਂ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਅਲੀ ਬਣਤਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਆਸ਼ੀਸ਼ ਜ

50. ਕੋਡ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਕੈਨ ਕਰਨ ਤੇ, ਧਾਰਾ 311-ਏ ਨੂੰ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਧਾਨਕ ਧਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨਮੂਨਾ ਦਸਤਖਤ ਅਤੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਨਮੂਨਾ ਦਸਤਖਤ/ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 311-ਏ ਇਸ ਮਾਮਲੇ

ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

51. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨੀਰਜ ਦੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਾਰਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਧਾਰਾ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕੀ ਦੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ/ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਤਦ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲੰਬਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਤਦ ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਲੰਬਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਧਾਰਾ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤ/ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਕੋਲ ਅਜਿਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਤ ਨਮੂਨਾ ਹੱਥ ਲਿਖਤ/ ਦਸਤਖਤ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਇਕ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ।ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ) ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਨੀਰਜ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਤ/ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਮੂਨਿਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ/ਆਗਿਆ ਦੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ.ਈ.ਏ. ਦੀ ਧਾਰਾ 73, 1872 ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

52. ਹੁਣ, ਅਸੀਂ ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੈਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਂਗੇ, ਜੋ ਹੈ, ਕਿ ਨਮੂਨਾ ਜਬਰਦਸਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸਦਾ ਵਰਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੰਰਕਿਤ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ੀਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ।

53. ਕਾਠੀ ਕਲੂ ਓਘਡ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਫਰੇਜ਼ “ਖੁਦ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ”, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 20(3) ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 16 ਵਿੱਚ, ਬਹੁਮਤ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ, ਬੀ.ਪੀ. ਸਿਨਹਾ, ਸੀ.ਜੇ., ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“16. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ:

(1) ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਖੁਦ ਖਿਲਾਫ ਗਵਾਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦੇ. ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਵਿਵਾਦਿਤ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦਾ ਸਿਰਫ ਤੱਥ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਤੱਥ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇੱਸ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

(2) ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਜੋ ਇੱਕ ਸਵੈਚਛਿਕ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ "ਮਜਬੂਰੀ" ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) “ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ” ਦਾ ਮਤਲਬ “ਸਬੂਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨਾ” ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਿਰਫ ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਬਲਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਦੇਣਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਬੇਕਸੂਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

(4) ਅੰਗੂਠੇ ਜਾਂ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਜਾਂ ਹੱਥ ਦੇ ਅੰਗ ਜਾਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਨਮੂਨੇ ਜਾਂ ਸ਼ਨਾਖਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣਾ "ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ" ਦੇ ਇਜ਼ਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਨ।

(5) “ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ” ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਮੌਖਿਕ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ।

(6) “ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ” ਦਾ ਆਮ ਵਿਆਕਰਣਿਕ ਅਰਥ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਖਿਕ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਾ। ਕੇਸ ਲਾਅ ਨੇ ਇਸ ਸਖਤ ਲਫ਼ਜ਼ੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਇਜ਼ਹਾਰ ਨੂੰ ਹੁਣ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲੱਗਾ ਹੋਵੇ।

(7) ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਅਨੁਚਛੇਦ 20(3) ਦੇ ਨਿਸ਼ੇਧ ਦੇ ਅਧੀਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਬਣ ਜਾਵੇ।”

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

54. ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕੇ.ਸੀ. ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ, ਨੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤ ਕਰਦਿਆਂ, ਕੁਝ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਬਹੁਮਤ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ:

"33. ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੱਟੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਬੈਂਚ ਦੇ ਬਹੁਮਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ ਦੀ ਕੋਈ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 20(3) ਉਸ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਦਸਤਖਤ ਦੇਣ ਲਈ; ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ, ਹਥੇਲੀ ਜਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਛਾਪ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੁਲਨਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖਿਅਕ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਜੋ ਲੇਖ ਵਿੱਚ “ਗਵਾਹ ਬਣਨਾ” ਹੈ 20(3) ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮੁਲਜ਼ਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਕੁਝ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

55. ਸੇਲਵੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਉਪਰੋਕਤ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ:

"145. … ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਬਰਨ ਦਸਤਖਤਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜੇਕਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਛਾਣ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰਿਚਿਤ ਹਨ।ਅਨੁਚਿੱਤ 20(3) ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿਸਤਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ "ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੜੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ" ਜੋ ਉਸੇ ਨਤੀਜੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਮਜਬੂਰੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਅਨੁਚਿੱਤ 20(3) ਦੇ ਨਿਸ਼ੇਧ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜਾਂਚਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਜਾਂ ਪਛਾਣ ਲਈ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

56. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੂਬਾ ਯੂ.ਪੀ. ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਲ15SUPERSCRIPT; ਰਿਤੇਸ਼ ਸਿਨਹਾ ਬਨਾਮ ਸੂਬਾ ਯੂ.ਪੀ. & ਹੋਰ16SUPERSCRIPT; ਅਤੇ,ਸੂਬਾ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ. ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ.ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ17SUPERSCRIPT।

57. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਦਸਤਖਤਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤ ਨਮੂਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਸ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰਿਚਿਤ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਨਮੂਨੇ ਜਬਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 20(3) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

58. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨੀਰਜ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ/ਲਿਖਾਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 20(3) ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦਾ ਤਰਕ ਕਿ ਨੀਰਜ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਬਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਆਤਮ-ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਯਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗੀ, ਨਕਾਰਨ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨੀਰਜ ਦੇ ਦਸਤਖਤ/ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਜੋ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਕਾਰਨ ਨਕਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ/ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨਾਂ ਜਬਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

59. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇਹ ਜਾਂਚਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨਮੂਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨੀਰਜ ਦੇ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਭਿਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਨੀਰਜ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਅਤੇ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਯਾਦਾਸ਼ਤ/ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਮੇਤ ਨਮੂਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਵਜੋਂ ਚਿੰਨ੍ਹਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਲਈ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨੀਰਜ ਨੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ। ਇਕੋ ਬਚਾਅ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਦਸਤਖਤ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਐਤਰਾਜ਼ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਸੀ ਇਸ ਲਈ, ਇਕ ਵਾਰ ਨਮੂਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਨਮੂਨੇ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਨੈਟ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 293 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਬੂਲਯੋਗ ਸੀ ਕਿ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ, ਜਦੋਂ ਬਚਾਅ ਨੇ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਤਮਕ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਨਾਕਬੂਲਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੀ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਨੀਰਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

60. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਰਫ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕਬੂਲਯੋਗ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਨੀਰਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਕਬੂਲਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ/ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਵਰਥੀਨੈਸ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੇ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਇੱਕ ਨਾਕਬੂਲਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸਬੂਤ ਕਬੂਲਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਭਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਸੇ ਮੁੱਦੇ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ।

61. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਾ ਮੰਨਿਆ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੀ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦਾ ਪੱਤਰ ਨੀਰਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ;

ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 95 ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਏ ਸੰਬੰਧਿਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

"95. ਮੈਂ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਮਾਰਕ ਕਿਊਆਈ (ਐਕਸ.ਪੀ.ਡਬਲਿਊ15/ਜੀ) ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਦੀ ਨਮੂਨਾ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ, ਐਸ1 ਤੋਂ ਐਸ8 (ਐਕਸ.ਪੀ.ਡਬਲਿਊ15/ਐਫ1 ਤੋਂ ਐਫ8, ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਲਾਈਟਿੰਗ ਹਾਲਾਤਾਂ ਹੇਠ ਸਟੀਰੀਓ ਮਾਈਕਰੋਸਕੋਪ, ਵੀਡੀਓ ਸਪੈਕਟ੍ਰਲ ਕੰਪੈਰੇਟਰ-IV, ਡੋਕੂਸੈਂਟਰ ਅਤੇ ਪੋਲੀਵਿਊ ਸਿਸਟਮ ਆਦਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਉਪਕਰਣਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ। ਮਾਹਰ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚੀ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹਨ। ਮਾਹਰ ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨਵਾਚੀ ਅਤੇ ਨਮੂਨਾ ਲਿਖਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਚੋਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਿਖਾਈ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਯੋਗ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਕੱਠੇ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਏ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਲਿਖਾਈਆਂ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੱਤਰ, ਐਕਸ.ਪੀ.ਡਬਲਿਊ15/ਜੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਦੀ ਨਮੂਨਾ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ, ਐਕਸ.ਪੀ.ਡਬਲਿਊ15/ਐਫ1 ਤੋਂ ਐਫ8, ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਹੈ।"

62. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਆਈ.ਈ.ਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 45 ਅਧੀਨ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਤੱਥ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਦਾ ਇਕੱਲਾ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ:

“29. ਇਹ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਾਰੇ ਸਬੂਤ (i) ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਨਾਲ ਪਰਿਚਿਤ ਅਤੇ ਜਾਣੂ ਹੈ ਜਾਂ (ii) ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਰਾਹੀਂ ਜੋ ਵਿਵਾਦਿਤ ਲਿਖਾਈ ਅਤੇ ਮੰਨੀ ਗਈ ਲਿਖਾਈ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ (iii) ਅਦਾਲਤ ਵਿਵਾਦਿਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਮੰਨੀ ਗਈ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਕੇ। ... ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਿਖਾਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਇੱਕ ਅਚੂਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਿਆਣਪ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਉੱਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮੰਨੀ ਗਈ ਲਿਖਾਈਆਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾ ਲਈ ਇੱਕੋ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਅਤੇ ਆਦਤ ਦੁਆਰਾ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁਝ ਖਾਸ ਲੱਛਣ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਲਿਖਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਪਛਾਣ ਦਿੰਦ

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਰਾਮ ਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਸੂਬਾ ਯੂ.ਪੀ.19, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

"6. ... ਹੁਣ ਇਹ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਸਤਾਖਰ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਜੋ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਭੁੱਲਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਨਤੀਜਤਨ ਇਹ ਸਬੂਤ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਰਾਏ ਸਬੂਤ, ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਜੋ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ..."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਵਿੱਚ ਫਖਰੁੱਦੀਨ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਸਭਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ:

"ਧਾਰਾ 45 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 47 ਅਧੀਨ, ਸਬੂਤ ਇੱਕ ਰਾਏ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੁਲਨਾ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਰਿਚਿਤਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਹਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਲਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਏ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਨਿਰੀਖਣ ਲਾਗੂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਬਣਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ। ਇਹ ਤੁਲਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਉਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਰਾਏ ਚਾਹੇ ਮਾਹਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਕ੍ਰੀਨਿੰਗ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਪਰ ਸਬੂਤ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਖੁਦ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਲਿਖਤਾਂ ਇੱਕੋ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਤਦ ਤੱਕ ਸਿੱਧ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਖੁਦ ਦੀ ਨਿਰੀਖਣ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮਾਹਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

65.ਉਪਰੋਕਤ ਮੁਸ਼ਾਹਦਿਆਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਲੇਖਕ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣਾ ਸਿਰਫ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਗੈਰ-ਮਨਾਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਇਸ ਰਾਏ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸਬੂਤ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ।

66. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਲੇਖਕਤਾ ਸਬੰਧੀ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜੋ ਕੇਵਲ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਪਰ ਇਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਵੈ-ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੰਨੇ ਗਏ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੇਸ ਦੇ ਸਾਬਤ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਆਈ.ਈ.ਏ., 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 73 ਇੱਕ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਰ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਨੀਰਜ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨੀਰਜ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਪੈਰਵਾਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਉਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ; ਕੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਚੁੱਪ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਨਾਲ ਪਰਿਚਿਤ ਵਿਅਕਤੀ(ਆਂ) ਨੂੰ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੀਰਜ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ, ਮੌਤ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ, ਦੂਜਾ, ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪ੍ਰੋਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੀ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਨੀਰਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

67. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੀਰਜ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਾਏ ਗਏ ਪੈਂਟ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਕਿਉਂ ਛੱਡਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚੋਟਾਂ ਕਤਲਾਨਾ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਆਠ ਅੰਤਮ-ਮੌਤ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 72 ਵਿੱਚ ਚੋਟਾਂ ਨੂੰ ਨਿਕਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: ਬਾਹਰੀ ਚੋਟਾਂ:

i) ਸਟਰਨਲ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਛੇਦਣ ਵਾਲੀ ਸੱਟ, ਲੰਬਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਸੱਜੇ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਨਿੱਪਲ ਤੋਂ 10 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਖੱਬੇ ਅਤੇ ਸਟਰਨਲ ਖੇਤਰ ਤੋਂ 9 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਆਕਾਰ 3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1.1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਗੁਫ਼ਾ ਗਹਿਰਾਈ।

ii) ਛਾਤੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਛੇਦਣ ਵਾਲੀ ਸੱਟ, ਸੱਟ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਖੱਬੇ ਲੰਬਵਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਖੱਬੇ ਨਿੱਪਲ ਤੋਂ 1.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਮਿਡ-ਸਟਰਨਲ ਲਾਈਨ ਤੋਂ 6.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਖੱਬੇ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਆਕਾਰ 4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1.2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਗੁਫ਼ਾ ਗਹਿਰਾਈ।

iii) ਪੇਟ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਛੇਦਣ ਵਾਲੀ ਸੱਟ, ਕਿਤੇ ਅਡੋਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਸੱਜੇ ਨਿੱਪਲ ਤੋਂ 14.4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਅਤੇ ਮਿਡ-ਪੇਟੀ ਲਾਈਨ ਤੋਂ 4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਆਕਾਰ 3.8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 1.4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਗੁਫ਼ਾ ਗਹਿਰਾਈ।

iv) ਸੱਜੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਛੇਦਣ ਵਾਲੀ ਸੱਟ, ਸੱਟ ਨੰਬਰ 3 ਤੋਂ 5.8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਅਡੋਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਆਕਾਰ 4.6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 2.1 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਗੁਫ਼ਾ ਗਹਿਰਾਈ।

v) ਪੇਟ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਛੇਦਣ ਵਾਲੀ ਸੱਟ, ਕਿਤੇ ਅਡੋਲ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਨਾਭੀ ਤੋਂ 4.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਖੱਬੇ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਨਿੱਪਲ ਤੋਂ 21 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਆਕਾਰ 9 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 3.5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਗੁਫ਼ਾ ਗਹਿਰਾਈ।

vi) ਸਟਰਨਮ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਖਮ, ਸੱਟ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ .5 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਸੱਜੇ, ਆਕਾਰ 0.3 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.2 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਚਮੜੀ ਗਹਿਰਾਈ।

vii) ਪੇਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਖਮ, ਸੱਟ ਨੰਬਰ 4 ਤੋਂ 10 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੇਠਾਂ, ਆਕਾਰ 1.6 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x .8 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਚਮੜੀ ਗਹਿਰਾਈ।

viii) ਪੇਟ 'ਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਖਮ, ਸੱਟ ਨੰਬਰ 3 ਤੋਂ 2.4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਮੱਧ ਵਿੱਚ, ਆਕਾਰ 0.7 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x 0.4 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ x ਚਮੜੀ ਗਹਿਰਾਈ।

68. ਉਹਨਾਂ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਛੇਦਣ ਜਾਂ ਛੇਦਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਖਮ ਗੁਫ਼ਾ ਗਹਿਰਾਈ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੇਟ 'ਤੇ ਸਨ। ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਖਮ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਤਲਾਨਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਕਤਲਾਨਾ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੀਰਜ, ਜਿਸਦਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਾਂ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਨਾਲ, ਜਾਂ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਨਾਲ, ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਕੋਈ ਸਾਬਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਤਲ ਦੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਵਿਅਰਥ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਿਉਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਦੋਸ਼ੀਤਾ ਦਾ ਸੁਰਾਗ ਛੱਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਲਈ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਕੋਈ ਮਾਨਯੋਗ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਮਾਨ ਲਈਏ ਕਿ ਇੱਕ ਆਤਮਹੱਤਿਆ ਦਾ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਸ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ — ਕਤਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਾਂ ਕਤਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ — ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ।

69. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਨੀਰਜ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਖਤ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਬਾਹਰੂਨੀ ਸਬੂਤ, ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਨੀਰਜ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਖਤ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਾਹਰ ਸਬੂਤ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦੇ ਖਤ 'ਚ ਲਿਖਤ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਰਾਏ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸੀ ਪਰ, ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਲਾਂਕਣ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਪੈਂਟ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਖਤ ਨੀਰਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ।

ਹਾਲਤ (ਈ) — ਰੀ: ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ 12.09.2000 ਤੋਂ 23.09.2000 ਤੱਕ ਲੱਭੇ ਨਹੀਂ ਗਏ

70. ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 23.09.2000 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸਨ, ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਚ ਸੰਦੇਹ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਜਾਂ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਾਰੀਖ, ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਥਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਚ, ਸੰਤੋਸ਼ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਕੁਝ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਲਈ, ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਆਇਆ। ਜਿਹੜੇ ਨੀਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ 23.09.2000 ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਜਦੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਅਧੀਨ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਲਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਗਣ 'ਚ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ, ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਅਧੀਨ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਤ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕੋ ਇਕ ਸਬੂਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ 'ਚ, 20.09.2000 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸੀ ਥਾਂ (ਭਾਵ ਇਟਾਵਾ) 'ਤੇ ਇਕ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਪਰ, ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸੀ ਥਾਂ 'ਤੇ 20.09.2000 ਨੂੰ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 313 ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਛੁਪੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੰਤੋਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਨਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧ 'ਚ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਜਾਂਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ 'ਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦਾ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇੱਥੇ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਕਤਲ 11.09.2000 ਦੀ ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ 12.09.2000 ਦੀ ਸਵੇਰ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲਾਸ਼ ਲਗਭਗ 10.40 ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ 12.09.2000 ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਲਾਸ਼ ਮਿਲ ਗਈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ, ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਭਾਵੇਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਬੇਕਸੂਰ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਆਤਮ-ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਜਦ ਤੱਕ ਬਿਹਤਰ ਸਲਾਹ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਕੰਡਕਟ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚ ਦੋਸ਼ੀ ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਤਰੂ ਉਰਫ਼ ਗਿਰੀਸ਼ ਚੰਦਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਯੂ.ਪ

"19. ... ਕੇਵਲ ਫਰਾਰ ਹੋਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਮਨ ਦਾ ਪੱਕਾ ਨਿਸਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇੱਕ ਮਾਸੂਮ ਮਨੁੱਖ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਘਬਰਾਹਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਤਮ-ਸੰਰਕਸ਼ਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵ□ਤੀ ਹੈ। ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਿਚਾਰਣ ਲਾਇਕ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਰ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਫਰਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਚੀਜ਼ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਚੇਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੜੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।"

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਣਾਂ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ

ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਵਿਪਰੀਤ ਧਾਰਣਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ।

ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ (ਐਫ), (ਜੀ) (ਐਚ) ਅਤੇ (ਆਈ) — ਰੀ: ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ, ਪਰਿਣਾਮਕਾਰੀ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ।

71. ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਰਿਣਾਮਕਾਰੀ ਖੋਜਾਂ/ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ 23.09.2000 ਨੂੰ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਮਲੇ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਕਤਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਏ ਗਏ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ, ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਨਤੀਜਤਨ, ਦੋਨੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ 23.09.2000 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਭਿਯੋਗ ਅਨੁਸਾਰ, 25.09.2000 ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੈੱਟ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਇੱਕ ਚਾਕੂ ਨੀਰਜ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਦੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਖੁਲਾਸੇ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਹਿਣ ਉੱਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਉੱਤੇ, ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਅਤੇ ਨੀਰਜ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.15) ਨੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਚਾਕੂ/ਖੰਜਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.13) ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.15) ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ; ਜਦੋਂ ਕਿ, ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.4) ਅਤੇ ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.15) ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

72. 25.03.2000 ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਬਾਰੇ, ਪੀਡਬਲਯੂ15 ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 576 ਦੀ 2011 ਦੀ ਪੇਪਰ ਬੁੱਕ ਵਿੱਚ ਅਨੈਕਸਚਰ “ਪੀ-1” ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 25.09.2000 ਨੂੰ, ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ, ਭੂਰੇ ਉਰਫ ਸੰਤੋਸ਼ ਅਤੇ ਨੀਰਜ, ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਿਲਕ ਨਗਰ ਦੇ ਲੌਕ-ਅੱਪ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੇ.ਐਲ. ਮੀਨਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ28) ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੇਪਰ ਬੁੱਕ ਦੇ ਪੰਨਾ 53 ਉੱਤੇ, ਪੀਡਬਲਯੂ15 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ ਸਨ, ਉਹ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਰੱਖੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਮਦ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ15 ਨੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਖੁਲਾਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੰਤੋਸ਼ ਉਰਫ ਭੂਰੇ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਉਹੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਸੀ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ22$_{\text{SUPERSCRIPT}}$, ਪੀਡਬਲਯੂ15 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ 25.09.2000 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.30 ਵਜੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ23$_{\text{SUPERSCRIPT}}$, ਪੀਡਬਲਯੂ15 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੇ.ਐਲ. ਮੀਨਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ28) ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਲਿਖੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਦੱਸਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂ ਉਹ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੇ.ਐਲ. ਮੀਨਾ (ਪੀਡਬਲਯੂ28) ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ।

73. ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ24$_{\text{SUPERSCRIPT}}$, ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਨ:

"13. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 27 ਨੂੰ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁੜ-ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਇਹ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਧਨਯੋਗ ਸੀ ਕਿ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੁੱਖ ਕਾਂਸਟੇਬਲ, ਜਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ, ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿੰਘ, ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਜਿਸ ਨੇ ਰਿਕਵਰੀ ਮੈਮੋ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ, ਨੂੰ ਕ੍ਰਾਸ-ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ: "ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ"। ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਿਸ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਥਿਤ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਨੋਟ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:

"14.ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਭਰਪੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ..."

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

74. ਇਸ ਨੂਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਪੀਡਬਲਿਊ15 ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਉਲਝਣ ਭਰਪੂਰ ਤਸਵੀਰ ਉਭਰਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਕੀ ਇਹ ਨੀਰਜ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਥਾਂ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੋਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ ਸਨ ਜਾਂ ਕੀ ਇਹ ਸੰਤੋਸ਼ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਗੱਲ ਪੀਡਬਲਿਊ15 ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜੇ.ਐਲ. ਮੀਨਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ28) ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੋਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵਰਤਣ ਲਈ ਗੜਬੜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੋਈ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਨਾਕਾਮ ਰਿਹਾ।

75. ਜਿਹੜੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਰਿਕਵਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਦੋਵੇਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ4, ਜੋ ਉਸ ਰਿਕਵਰੀ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ, ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਰਿਕਵਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਬਲਿਕ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਅਤੇ ਚੂੰਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੈੱਟ ਅੱਪ ਕੀਤੇ ਗਏ ਡਿਸਕਲੋਜ਼ਰ ਬਿਆਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਰਿਕਵਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਜਗ੍ਹਾ ਉਹ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੀ ਛੱਤ ਹੈ ਜਿਥੋਂ 13 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤਰਕਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਉਸ ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਛੱਡੇ ਖੋਜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਦੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

76. ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਕਿ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਖੂਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦਾ ਹੀ ਸੀ, ਬੇਮਾਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਾਨਯ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਡਿਸਕਲੋਜ਼ਰ ਬਿਆਨ, ਭਾਵੇਂ ਰੱਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਨਯ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਰਿਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੱਪੜੇ ਉਹ ਸਨ ਜੋ ਮੁਲਜ਼ਮ ਕਤਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਸਿਰਫ ਉਹ ਖੁਲਾਸਾ ਮਾਨਯ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜੇ ਛੁਪਾਏ ਗਏ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

77. ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਇਆ & ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ25$_{\text{SUPERSCRIPT}}$, ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ

ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"ਇਹ ਗਲਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 'ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ' ਨੂੰ ਉਸ ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਣਾ ਜੋ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ; 'ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ' ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਅਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ...

"ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਉਪਯੋਗਕਰਤਾ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ, ਜਿਸ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਹ ਖੋਜੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਸਟਡੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿ 'ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾਈ ਗਈ ਛੁਰੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ' ਛੁਰੀ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ; ਛੁਰੀਆਂ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਖੋਜੀ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਉਸ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਛੁਰੀ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਛੁਪਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਛੁਰੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ। ਪਰ ਜੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜੇ ਜਾਣ 'ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੈਂ ਏ ਨੂੰ ਛੁਰਾ ਮਾਰਿਆ', ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਛੁਰੀ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

78. ਕੇ. ਚਿੰਨਾਸਵਾਮੀ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਏ.ਪੀ. & ਅਨੇਖਾ26SUPERSCRIPT, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਿੰਨ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਵਿੱਚ ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਇਆ (ਸੁਪਰਾ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਂਦਿਆਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ:

"10... ਕੇਵਲ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ; ਪਰ ਜੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਲਈ ਕੱਟ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 27 ਉਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ...."

79. ਮੋਹਦ. ਇਨਾਯਤੁੱਲਾਹ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ27SUPERSCRIPT, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੌਂਸਲ ਵਿੱਚ ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਇਆ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਖੁਲਾਸਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਿੱਸਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"12.... ਕੇਵਲ "ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ" ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਨਾਲ ਖੋਜੀ ਗਈ ਹੈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਪਵੇਗਾ। "ਸਪਸ਼ਟ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮਤਲਬ "ਸਿੱਧਾ","ਬੇਸ਼ੱਕ", "ਸਖਤੀ ਨਾਲ", "ਬੇਮਿਸਾਲ" ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਅਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। "ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ" ਫਰੇਜ਼ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਖੋਜ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਬੂਲਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਤੱਥ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਦੀ ਕੁਝ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਉਹ ਹਿੱਸਾ, ਜੋ ਖੋਜ ਦਾ ਸਾਫ਼, ਤੁਰੰਤ ਅਤੇ ਨੇੜਲਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਗਾਰੰਟੀ ਜਾਂ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ ਜੋ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨਾਲ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਂ ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਜਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 27 ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕੀਤੀ:

“ਮੈਂ ਉਸ ਥਾਂ ਦੱਸਾਂਗਾ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਹਾਜੀ ਬੰਦਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਕੱਢੇ ਤਿੰਨ ਕੈਮੀਕਲ ਡਰਮਾਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ।”

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

“...ਕੇਵਲ ਬਿਆਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ ਹੀ ਅਰਥਾਤ “ਮੈਂ ਉਸ ਥਾਂ ਦੱਸਾਂਗਾ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਕੈਮੀਕਲ ਡਰਮਾਂ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ” ਖੋਜੀ ਗਈ ਗੱਲ ਦਾ ਤੁਰੰਤ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਇਹ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਸੈਕਸ਼ਨ 27 ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਬਿਆਨ, ਨਾਮਤ “ਜੋ ਮੈਂ ਹਾਜੀ ਬੰਦਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਸੀ”, ਕੇਵਲ ਡਰਮਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ; ਇਹ ਖੋਜ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਨੇੜਲਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।”

80. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਭਾਵੇਂ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗੱਲ ਕਿ ਦੋ ਪਤਲੂਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹ ਗੱਲ ਜੋ ਖੋਜੀ ਗਈ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਆਈਈਏ, 1872 ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 27 ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ।

81. ਨੀਰਜ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਚਾਕੂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਨੀਰਜ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਵਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊ13, ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿੱਥੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਥਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਸੁਲਭ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੀ, ਇਸ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀਵਾਦੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ, ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਚਾਕੂ ਇੱਕ ਆਮ ਚਾਕੂ ਹੈ ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਤੀਜਾ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਜਖਮਾਂ ਦੇ ਆਕਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਨ ਜੋ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ, ਚੌਥਾ, ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਵਾਇਦ ਸਾਡੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਸੀ।

82. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਨਤੀਜਤਨ ਖੋਜਾਂ/ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਖਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੀਡਬਲਯੂ15 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਉਕਤ ਹਾਲਾਤ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਪਰੀਤ ਪਾਏ ਗਏ ਨਤੀਜੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਬੰਧੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਰਾਏ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਚਾਕੂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

ਹਾਲਾਤ (i) — ਸੰਭਾਵਨਾਸ਼ੀਲ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਬਾਰੇ

83. ਪਰਿਸਥਿਤੀਜਨਕ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਝੂਠੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਹਾਲਾਤ ਵਜੋਂ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਨਿਸਚਿਤ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਹਾਲਾਤ (j) ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਂਚਾਂਗੇ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਜੋ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਹਨ ਉਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇਤਨੀ ਪੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰ ਸਕੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ।

84. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ ਵਾਲਾ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਉਸ ਫਲੈਟ/ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਹੋਮੀਸਾਈਡਲ ਮੌਤ ਮਰੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਸੀ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਨੀਰਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਨਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਨਾ ਹੀ ਸੰਤੋਸ਼ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਕੋਈ ਮਾਨਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨੀਰਜ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਹ-ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜਾਂ ਉਪ-ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਕਿ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪੱਤਰ ਨੀਰਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਨੀਰਜ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕੀਮਤੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ।

85. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸੰਤੋਸ਼ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰ ਹਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ, ਸੰਤੋਸ਼ ਦੇ ਕੋਲ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਕਿਰਾਏਦਾਰੀ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਲੜੀ ਦਾ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਤਰਕ ਨਾਲ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਕਿਉਂਕਿ-

a) ਉਹ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਜਿੱਥੋਂ ਲਾਸ਼ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਲਾ ਹੇਠ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿ ਇਸਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਨਹੀਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਤੀਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਅਤੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

b) ਕਿਸੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਸਿਰਫ਼ ਮੌਜੂਦਗੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਦੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਜਾਂ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮੰਨਣਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕਤਲ ਦੇ ਸੰਭਾਵੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਸੀ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ, ਜਾਂ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਸੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ;

c) PW4 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ 1.00 ਵਜੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਾ ਸੀ। 11.09.2000 ਨੂੰ ਅਤੇ, ਉਸ ਸਮੇਂ, ਸੰਤੋਸ਼ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉੱਥੇ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਸਵੇਰੇ ਮਿਲੀ ਦੇ 12.09.2000. ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 11.09.2000 ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਾਸ਼ ਦੀ ਖੋਜ ਸਵੇਰੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੰਤੋਸ਼ ਜਾਂ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਜਾਂ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਗਏ ਸਨ;

d) ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਪਰਾਧ ਜੋ, ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਲਿੰਕ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ;

e) ਉਸ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਤੋਂ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਸਮੇਂ, ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ ਸਮੇਤ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਪਲੇਟਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੇਖ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਲਏ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ;

f) ਇਹ ਹਾਲਤ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ 23.09.2000 ਤੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਰਿਹਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੰਤੋਸ਼ ਉਸ

ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ, 11.09.2000 ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ, ਭੱਜਣ ਸੰਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ।

ਨਿਸਕਰਸ਼:

86. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਾਲਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰ◌ੰਖਲਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਸੰਤੋਸ਼ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਦੇਹ ਉਸਦੇ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲੀ, ਉਸਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਭਿਯੋਗ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ "ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ "ਸੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਿਜਾਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਆਪਰਾਧਿਕ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

87. ਨਤੀਜਤਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 575 ਦੀ 2011 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸੰਤੋਸ਼ @ ਭੂਰੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਾਏ ਗਏ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ-ਬੰਧ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ।

ਜਿਹੜੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 576 ਦੀ 2011 ਨੂੰ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਰਜ ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਦਰਥ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

88. ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਅੰਕਿਤ ਜਵਾਨ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਮਨੀਸ਼ ਤੋਮਰ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਯਾਦਵ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate